

ombudsman

veřejný ochránce práv

Č. j.: KVOP-2432/2024/S

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2023

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	6
B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů	6
B.2 Automatické vyplácení výchovného i bez podání žádosti (sp. zn. 1846/202023/VOP).....	13
B.3 Nedostatky v poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů z pohledu ochránce (sp. zn. 4418/2021/VOP)	14
B.4 Ministerstvo zdravotnictví po šetření ochránce vydalo metodický pokyn k pozastavení provozu nebo používání zdroje hluku (sp. zn. 30/2020/SZD).....	15
B.5 Bezproblémový odsouzený nemohl jít na pohřeb svého syna (sp. zn. 4644/2023/VOP).....	16
B.6 Řízení bez řidičského oprávnění versus řízení bez platného řidičského průkazu (sp. zn. 5506/2023/VOP)	16
B.7 Konference, kulaté stoly a školení.....	17
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění.....	18
C.1 Systematické návštěvy.....	18
C.2 Zásadní pracovní setkání	18
C.3 Konference, kulaté stoly a školení.....	18
C.4 Mezinárodní vztahy	19
D. Ochrana před diskriminací.....	20
D.1 Plně svéprávný klient může samostatně nakládat se svým účtem, ačkoliv má opatrovníka (sp. zn. 1970/2023/VOP).....	20
D.2 Doporučení – Nejčastější případy diskriminace na pracovišti a jak se jim vyhnout (sp. zn. 68/2021/DIS)	21
D.3 Výzkumy.....	22
D.4 Zásadní pracovní setkání	24
D.5 Osvěta.....	25
D.6 Konference, kulaté stoly a školení.....	25
D.7 Mezinárodní spolupráce.....	25
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	27
E.1 Zasedání poradního orgánu.....	27
E.2 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením.....	27
E.3 Konference, kulaté stoly a školení.....	27
E.4 Návštěvy zařízení	28

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 4. čtvrtletí 2023 ochránce obdržel celkem **1740** podnětů. Podíl podnětů v působnosti (**72,9 %**) ukazuje graf. Průměr podnětů v působnosti byl v roce 2023 72,6 %.

Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (344) a staveb (114).

V **16** případech ochránce poskytl informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům. Ve **100** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho v **63** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem, což ukazuje následující graf.

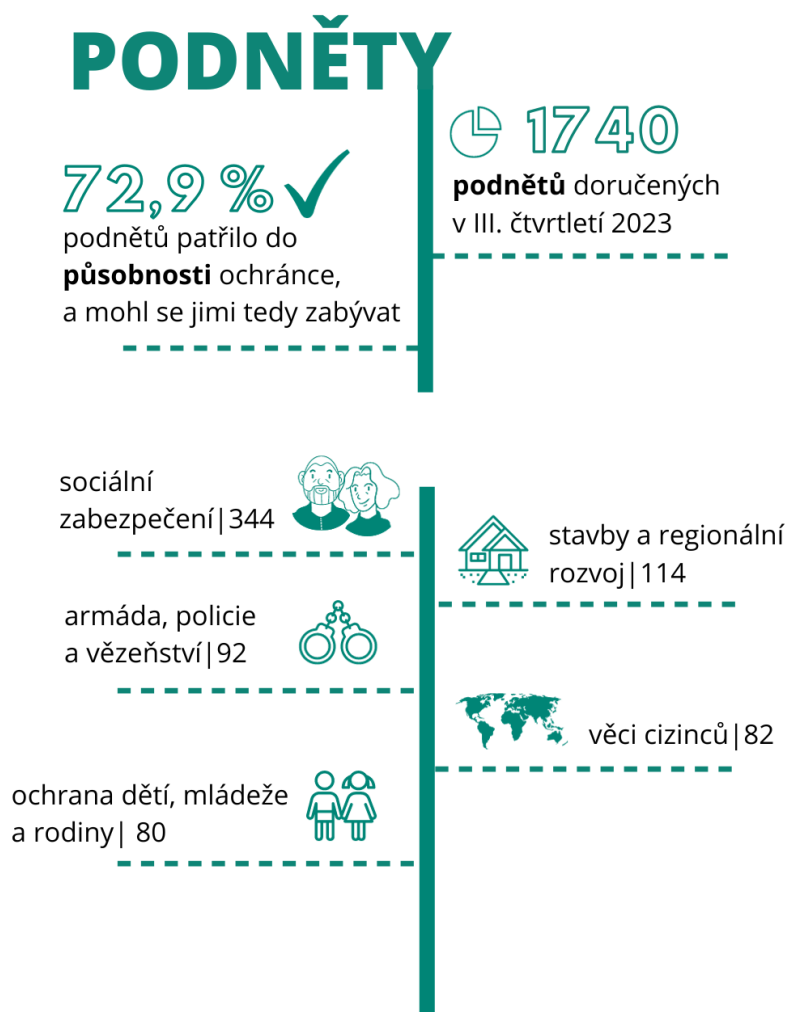

Ochránce realizoval **6 návštěv zařízení**, sledoval **vyhoštění 27 cizinců** a prostudoval **1 091 rozhodnutí** o vyhoštění.

Ochránce dále realizoval **4 výzkumy** či doporučení zabývající se diskriminací.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

ČINNOST

1091

prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

ochránce sledoval
vyhoštění 27 cizinců

VÝZKUMY A DOPORUČENÍ:

výzkum
Dobrá praxe v zajišťování
bydlení pro zranitelné lidi

příručka
Nejčastější případy
diskriminace na pracovišti
a jak se jim vyhnout

ochránce uspořádal 11
vzdělávacích akcí například

konferenci
Přístupnost a bezbariérové
užívání staveb

24 vyřízených žádostí
o informace

ochránce provedl 6
systematických návštěv

ochránce natočil 6
podcastů

výzkum
Poskytování zdravotní podpory žákům
ve školách a školských zařízeních

Čtvrtá monitorovací zpráva
k naplňování práva na rovné zacházení
a ochrany před diskriminací

vědecký seminář
Aktuální otázky uprchlického
a cizineckého práva

konferenci
Můj život, moje volba
aneb Sebeurčení

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů

Ochránce se jako připomínkové místo pro meziresortní připomínkové řízení aktivně zapojuje do připomínkování právních předpisů i nelegislativních materiálů, které předkládají jednotlivá ministerstva či vláda a spadají do jeho působnosti. Ve třetím čtvrtletí tohoto roku ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 12 řízení o návrzích právních předpisů. V připomínkách pak celkově vznesl 73 dílčích připomínek. Ve stejném období roku 2022 ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 8 řízení o návrzích právních předpisů a vznesl celkem 31 dílčích připomínek. Tuto činnost ochránce ilustruje následujícím obrázkem:

1. Připomínky k návrhu občanského zákona¹

Ochránce podpořil novelu, která mimo jiné zavádí výslovnou úpravu nepřipustnosti tělesného trestání, působení duševního strádání a jiných ponižujících opatření při výchově dětí. Na nedostatek takové právní úpravy ochránce dlouhodobě upozorňuje.

Novela obsahuje i změny v zákonu o zvláštních řízeních soudních. Ochránce upozornil na to, že došlo k změnám popírající nejlepší zájem dítěte a navrhoval jejich úpravu, která nepoškodí dítě.

2. Připomínky k návrhu vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných²

Ochránce nesouhlasil se snížením platového stupně asistentů, školních psychologů a speciálních pedagogů, které navrhlo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy s účinností od 1. ledna 2024. Podle ochránce by se změna platového stupně dotkla převážně pedagogických pracovníků, kteří poskytují podporu nejzranitelnějším školákům, jako jsou děti s postižením, s odlišným mateřským jazykem nebo ty ze sociálně znevýhodněného prostředí a etnických menšin. Ve výsledku by došlo k dalšímu znevýhodnění těchto dětí. Navržená změna by dále vedla k propouštění nebo odchodům zkušených pedagogických pracovníků, protože by je školy nedokázaly adekvátně zaplatit. To by mělo negativní dopady na společné vzdělávání všech dětí a naplňování závazků, které ČR plynou z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Ministerstvo od předloženého návrhu nakonec ustoupilo.

3. Připomínky k návrhu zákoníku práce³

Návrh zákona je předkládán ve dvou variantách – varianta I předpokládá změnu právní úpravy zaručené mzdy (§ 112 zákoníku práce), variantou II je navrhováno zrušení institutu zaručené mzdy. S variantou II ochránce nesouhlasí a preferuje variantu I, tedy zachování institutu zaručené mzdy. Zrušení institutu zaručené mzdy by podle ochránce vedlo ke snížení mezd a platů části zaměstnanců. Ministerstvo práce a sociálních věcí např. uvádí, že zrušení zaručené mzdy bude znamenat snížení administrativní zátěže zaměstnavatelů. Ochránce však upozornil na to, že snižování administrativní zátěže by nemělo jít na úkor přiměřeného mzdového či platového ohodnocení zaměstnanců, které je důležitější hodnotou.

¹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12478>.

² Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12464>.

³ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12314>.

4. Připomínky k návrhu nařízení vlády, které upravuje maximální počet hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu⁴

Ochránce nesouhlasí s návrhem, podle kterého se od 1. září 2024 sníží maximální počet hodin výuky financovaný ze státního rozpočtu pro základní školy, střední školy a konzervatoře zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí (PHmax). Ochránce za zásadní považuje to, že navrhované opatření bude mít ve svém důsledku negativní dopad na kvalitu výuky a vzdělávací proces, čímž budou zasaženi především samotní žáci. Řadu let se české veřejné školy snaží za pomoci nejrůznějších opatření o pozdvižení úrovně kvality výuky, a tím o rozvíjení potenciálu žáků. Tyto snahy budou za předpokladu přijetí novely nařízení zásadním způsobem utlumeny, nebo zcela ukončeny. Ochránce se domnívá, že ztížená bude obecně jakákoli individualizovaná výuka žáků intaktních, ale i těch nadaných či se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ochránce upozornil na to, že návrh jako celek odporuje Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Zejména odporuje strategickému cíli 2 týkajícímu se snížení nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnění maximálního rozvoje potenciálu žáků. Návrh též odporuje strategické linii 5 týkající se zvýšení financování a zajištění jeho stability. Předložený návrh je i v rozporu s programovým prohlášením vlády, v němž se vláda zavázala ke zlepšení kvality výuky na základních a středních školách. Ochránce proto navrhl, aby novela nařízení nebyla přijata.

5. Připomínky k návrhu Plánu legislativních prací vlády na rok 2024⁵

Ochránce i jeho předchůdci opakovaně požadují přijetí legislativních doporučení, která vychází z jeho šetření a výzkumů.⁶ Jelikož doporučení nebyla ze strany ministerstev přijata, vznesl ochránce své připomínky k Plánu legislativních prací vlády na rok 2024. Ochránce navrhl doplnit následující legislativní úkoly:

Předkladatel	Název legislativního úkolu	Cíl návrhu právního předpisu
Předseda vlády	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.	Zpřístupnit obětem diskriminace náhradu nemajetkové újmy v penězích, uvést ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona v soulad s unijním právem.

⁴ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12462>.

⁵ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12456>.

⁶ Srovnej např. Výroční zpráva ochránce pro Poslaneckou sněmovnu za rok 2022, str. 8 – 19, která je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/dokument/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu_2022/vyrocní-zprava-2022.pdf.

Ministr vnitra	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 500/2004., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.	<ol style="list-style-type: none">1. zakotvení povinnosti správních úřadů poučovat v rozhodnutí o správní žalobě (nový § 68 odst. 6 správního řádu).2. zakotvení práva na zaslání kopie spisu nebo jeho části (§ 38 odst. 4 správního řádu).3. odstranění subjektivní lhůty pro přezkumné řízení (§ 96 odst. 1 správního řádu).
----------------	---	---

Ministr spravedlnosti	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.	Doplnění úpravy pro případy chybějícího, neúplného nebo nesprávného poučení o možnosti podat žalobu (nový § 72 odst. 5 sřs).
	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.	Doplnění úpravy pro případy chybějícího, neúplného nebo nesprávného poučení o možnosti podat žalobu (nový § 247 odst. 2 osř).
	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.	Uvést ustanovení § 133a občanského soudního řádu v soulad s věcnou působností zákona č. 198/2009 Sb., srovnat procesní postavení obětí diskriminace, odstranit stávající nekonzistentnost úpravy.
	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.	Snížit výši soudního poplatku za podání odvolání ve věcech ochrany před diskriminací a dorovnat ji ke stávající výši soudního poplatku za podání antidiskriminační žaloby.

6. Připomínky k návrhu zákona o myslivosti⁷

Ochránce využil své poznatky ze zprávy o šetření z vlastní iniciativy ve věci přístupnosti mysliveckých obor pro veřejnost⁸ a vnesl výhrady k předložené novele. Novelou má být rozhodování o znepřístupnění obor ponecháno na libovůli soukromoprávního subjektu. Obora by měla být přístupná v období stanoveném vyhláškou. Stát by se tak ve značné míře vzdal svých pravomocí, ačkoli jinak si je na úseku myslivosti poměrně střeží a novelou ještě posiluje. Ochránce se v připomínce ohradil proti navrhovanému systému, kdy se upouští od individuálního vyvažování jednotlivých veřejných zájmů i práv a zájmů jednotlivých osob. Za vyvažování zájmů je odpovědný stát, resp. orgány státní správy, nikoli soukromoprávní subjekty držící oboru. Ani to, že by držitelé obor měli vycházet z připravované vyhlášky, na uvedeném závěru nemůže nic změnit. Ochránce má za to, že vyhláška není vhodným nástrojem pro zohledňování a vyvažování zájmů, neboť se musí vyznačovat určitou obecností, aby dopadala na všechny případy.

Ochránce navrhovanou změnu úpravy vnímá jako určitý ústupek těm uživatelům obor, kteří nechtějí obory zpřístupňovat veřejnosti. Současný zákon stanovuje, že uživatelé obory, pokud ji chtějí znepřístupnit, žádat o "povolení" a musí zdůvodnit, proč by měl být vstup osob do obory omezený či zakázaný. Podle navrhované úpravy tak již činit nebudou a mohou nechat obory bez jakéhokoli zdůvodnění nepřístupné s výjimkou období, které by měla určovat připravovaná vyhláška. V navrhované úpravě ochránce postrádá nástroje, kterými by mohl orgán státní správy myslivosti efektivně zakročit, pokud nebude připravovaná vyhláška respektována.

7. Připomínky k návrhu řádu výkonu trestu odnětí svobody⁹

Ochránce uplatnil své připomínky ke změně vyhlášek Ministerstva spravedlnosti týkající se velikosti podlahové plochy připadající na jednoho vězně. Český vězeňský systém je převážně založen na hromadném ubytování. Na jednoho odsouzeného připadají 4 m² podlahové plochy, přičemž běžně je na ložnici 7 a více odsouzených. V tomto prostředí má větší vliv na převýchovu pachatele kolektiv odsouzených než odborný pracovník věznice. Evropský standard ubytovací plochy je přitom 6 m² na jednoho vězně. A právě tuto změnu, která měla od 1. 1. 2024 zvýšit ubytovací plochu (a sekundárně i snížit počet vězňů na ložnici), navrhlo Ministerstvo spravedlnosti odložit o další 3 roky. S odložením účinnosti ochránce nesouhlasil stejně jako zmocněnkyně pro lidská práva. Změna přesto prošla. Ochránce považuje za nezbytné, aby během zmíněných tří let Ministerstvo spravedlnosti provedlo takové změny, které povedou ke snížení vězeňské populace, což v důsledku umožní i změnu ubytovacího standardu.

⁷ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12460>.

⁸ Zpráva o šetření z vlastní iniciativy ve věci přístupnosti mysliveckých obor pro veřejnost ze dne 15. března 2023 je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11548>.

⁹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12480>.

Ochránci se však nepodařilo zabránit dalšímu odložení nutných změn v ubytovacích podmínkách vězňů.

8. Přípomínky k Strategii 2024+ pro koordinaci adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany¹⁰

Strategie je důležitým krokem k podpoře osob z Ukrajiny, nicméně je příliš obecná a chybí jí konkrétní kroky pro dosažení stanovených cílů. To může ztížit efektivní implementaci, protože nedává jasný návod, jak přesně lze cílů dosáhnout. Ochránce považuje za potřebné, aby strategie obsahovala konkrétní opatření a plány, které by jasně ukazovaly, jak bude dosaženo stanovených cílů v praxi. Strategie nově navrhuje zřízení vládního grémia a současně výkonného výboru grémia. Ochránce považuje za žádoucí, aby byl (příp. pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv) zařazen do pracovního orgánu vládního grémia pro adaptaci a integraci držitelů dočasné ochrany a do jeho tematických pracovních skupin. Uvedený požadavek zdůvodnil tím, že se Kancelář veřejného ochránce práv věnujeme problematice cizinců a účast jejího zástupce ve výkonném grémiu bude přínosná.

9. Přípomínky ochránce k legislativním změnám v souvislosti s veřejným opatrovnictvím¹¹

Ochránce uplatnil připomínky k navrhovanému mechanismu přenosu veřejného opatrovnictví na jinou obec. Ochránce souhlasil, že v některých případech může výkon opatrovnictví kvalitněji zajistit jiná obec, než je obec dle bydliště opatrovance. Navrhovaná úprava však vůbec neřeší některé významné otázky, případně je řeší neuspokojivým způsobem. Přenos opatrovnictví veřejnoprávní smlouvou u stávajících opatrovanců je problematický s ohledem na ochranu jejich participačních a procesních práv. Návrh dle ochránce také opomenul vyřešit, jak bude opatrovník prokazovat při jednání s třetími osobami, že je oprávněn zastupovat opatrovance, pokud nebude mít k dispozici soudní rozhodnutí ani opatrovnickou listinu. Ochránce uvítal určení gestora pro oblast veřejného opatrovnictví. Opětovně však připomněl, že je nezbytné vnímat oblast podpůrných opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat komplexně. Podle ochránce je nezbytné, aby gestor pro oblast veřejného opatrovnictví zároveň zodpovídal za celou oblast podpůrných opatření. Mezi ně náleží opatrovnictví vykonávané soukromými osobami, nápomoc či zastoupení členem domácnosti, případně další instituty, budou-li v budoucnu do našeho právního řádu zakotveny.

¹⁰ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12458>.

¹¹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12474>.

10. Přípomínky k návrhu novely zákona o zdravotních službách¹²

Ochránce své připomínky směřoval např. i na přítomnost policistů při vyšetření osob omezených na osobní svobodě, centrální evidenci používání omezovacích prostředků, hlášení použití omezovacího prostředku soudu a prolomení mlčenlivost zdravotníků, kteří zaznamenají známky špatného zacházení s pacienty.

11. Přípomínky k návrhu zákona o důchodovém pojištění¹³

Ochránce především navrhl zkrácení potřebné doby pojištění pro vznik nároku na řádný starobní důchod v obecném důchodovém věku. Upozornil na to, že se často setkává s podněty lidí, kteří se blíží věku odchodu do důchodu a stávající podmínky splnění potřebné doby pojištění pro vznik nároku na důchod se jim nedaří dosáhnout. Jistou nadějí pro ně bylo očekávání změny právní úpravy, a to na základě již převládajícího názoru o potřebě jejího zmírnění, která by již alespoň částečně odpovídala evropskému kontextu obvyklých podmínek pro nárok na řádný starobní důchod.

Dále ochránce navrhl znovu zavést dobu studia jako náhradní dobu pojištění obdobně jako v právní úpravě platné do 31. 12. 2009. Předkladatel totiž navrhuje pouze zavést dobu doktorského studia jako dobu pojištění. Jinak ale v návrhu hodnocení doby studia nedoznává žádných změn. Od 1. 1. 2010 doba studia není náhradní dobou pojištění. Tuto skutečnost kritizoval i můj předchůdce ve funkci a své výhrady vyjádřil v legislativním procesu.

Ochránce také nesouhlasil s omezením způsobů zasílání informativního přehledu o dobách pojištění a oznámení o zvýšení důchodu. Informativní přehled by již ČSSZ dle návrhu nezasílala poštou, ale byl by dostupný pouze z elektronického portálu po zabezpečení přihlášení (např. bankovní identitou). Oznámení o zvýšení důchodu by ČSSZ zasílala poštou pouze za poplatek. Ochránce vnímá negativně snížení uživatelského komfortu pro budoucí i současné důchodce. Navrhl proto alespoň umožnit zasílání přehledů dob pojištění datovou schránkou nebo e-mailem. U dříve přiznaných důvodů navrhl ponechat bezplatné zasílání valorizačních oznámení poštou.

12. Přípomínky k návrhu zákona o znalcích¹⁴

Navrhovaný zákon má být novelou technické povahy, která směřuje k odstranění nejpálčivějších aktuálních a hrozících aplikačních problémů. Ochránce má za to, že navrhovaná technická novela neřeší skutečné příčiny hrozícího kolapsu znalecké činnosti. Kolapsu navržené změny nezamezí, pouze jej mírně oddálí. Ochránce v uplatněných připomínkách upozornil na poznatky, které má ze šetření v oblasti znalecké agendy. Jednoznačně uvedl, že výrazný podíl na stávající krizi znaleckého systému má naprostá

¹² Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12514>.

¹³ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12512>.

¹⁴ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12516>.

nepřipravenost Ministerstva spravedlnosti na novou právní úpravu. Jestliže měly nové znalce motivovat zejména jasně a transparentně nastavené podmínky pro vstup a pro výkon znalecké činnosti ruku v ruce s adekvátním finančním ohodnocením, konstatoval, že ani ke konci roku 2023 tyto předpoklady ministerstvo nevytvořilo. Ochránce opět zopakoval, že na vině je i nedostatečná personální kapacita příslušného znaleckého odboru ministerstva, který kromě výkonu dohledu a vedení licenčních řízení teprve nyní a „za chodu“ ve spolupráci se znaleckou obcí vytváří základní koncepční materiály (podmínky pro vstup a výkon jednotlivých znaleckých oprávnění, standardy, zkušební okruhy a vzorové posudky).

Ochránce např. upozornil na to, že novela navrhuje rozčlenění přestupku na situace, kdy znalec poruší povinnost vykonat znaleckou činnost v oboru a odvětví, pro které má oprávnění vykonávat znaleckou činnost, nebo tuto povinnost poruší závažným způsobem ve vztahu k případné specializaci. S navrhovaným rozčleněním ochránce nesouhlasí, neboť doposud nedošlo k jasnému vymezení hranic jednotlivých znaleckých oborů, odvětví a specializací a katalog specializací doposud neexistuje, natož aby byla vyjasněna obsahová náplň jednotlivých specializací. Nebyla ani zcela dořešena otázka, jaký vliv má zapsání určité specializace na rozsah znaleckého oprávnění.

Ochránce dále upozornil na nelogičnost návrhu úpravy přechodného ustanovení a ve vztahu ke změně občanského soudního řádu vedl, že zvažovaná změna systému znaleckého dokazování v občanském soudním řízení by měla být řešena v rámci přímé novely občanského soudního řádu a nikoli prostřednictvím profesní právní úpravy, která se nezabývá znaleckým posudkem jako důkazem. Z tohoto důvodu navrhl vypuštění změny občanského soudního řádu z návrhu novely znaleckého zákona.

B.2 Automatické vyplácení výchovného i bez podání žádosti (sp. zn. 1846/202023/VOP)¹⁵

Důchodkyním, kterým byl starobní důchod přiznán s přihlédnutím k vychovaným dětem, měla Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) začít od ledna 2023 poskytovat výchovné automaticky, nikoliv až na základě jejich žádosti.

Stěžovatelka spolu se splátkou starobního důchodu vyplacenou v lednu 2023 neobdržela výchovné. Dne 30. 1. 2023 proto podala žádost o jeho poskytování. ČSSZ o ní rozhodla dne 27. 3. 2023 a výchovné jí zpětně přiznala.

Ochránce dospěl k závěru, že ČSSZ postupovala v rozporu s právem, když stěžovatelce nezačala sama poskytovat výchovné od splátky důchodu, která jí náležela již v lednu 2023. Stěžovatelka měla důchodový věk určen dle počtu vychovaných dětí a ČSSZ měla založeny údaje o vychovaných dětech stěžovatelky ve své spisové dokumentaci. Zákon ČSSZ ukládal

¹⁵ Zpráva o šetření ze dne 27. listopadu 2023 je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/96245>.

povinnost začít v těchto případech vyplácet výchovné automaticky, nikoliv na žádost důchodkyně.

B.3 Nedostatky v poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů z pohledu ochránce (sp. zn. 4418/2021/VOP)¹⁶

Ochránce se dlouhodobě zabývá postupem Ministerstva spravedlnosti v agendě peněžité pomoci pro oběti trestných činů. Účelem peněžité pomoci pro oběti trestných činů je pomoci jim překlenout zhoršenou sociální situaci, do které se dostali následkem trestného činu. Důležité je, aby pomoc přišla včas. Tříměsíční lhůta pro vyřízení žádosti o poskytnutí peněžité pomoci byla běžně překračována. V současnosti je v ní vyřízena asi jedna třetina věcí.

Ochránce jako hlavní příčinu průtahů při vyřizování žádostí spatřoval v personální krizi odboru odškodňování i to, že referenti tohoto odboru nebyli specializovaní na agendu peněžité pomoci a často museli řešit urgentní úkoly v oblasti náhrady škody poskytované státem podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Na průtazích se také podepsala nedostatečná součinnost ze strany orgánů činných v trestním řízení (OČTŘ), které neposkytovaly řádně kopie spisového materiálu. Zásadní měrou se na délce řízení rovněž podílí současné znění zákona. Aby mohlo ministerstvo peněžitou pomoc vyplatit, musí totiž v řízení prokázat bez důvodných pochybností existenci trestného činu, jeho protiprávní následek v podobě újmy a příčinnou souvislost mezi nimi. To v případě běžícího trestního řízení není vůbec snadné. Dle ochránce bez změny právní úpravy nemůže v některých případech peněžité pomoci obětem ani včas přijít.

Ochránce ve zprávě popsal jak zlepšení situace v předmětné agendě. Ministerstvo zavedlo specializaci referentů oddělení peněžité pomoci a personálně je posílilo. Rovněž v případě potřeby zadává zpracování znaleckých posudků samo a nevyzývá k jejich doložení oběti. V případě nesprávně zamítnutých žádostí potvrdilo ministerstvo možnost vydání nového rozhodnutí. Pomoci obětem s podáním žádosti by mohly i nové návodnější formuláře, které ochránce připravoval ve spolupráci s odbornou veřejností.

Ke zlepšení praxe je pak dle ochránce zapotřebí, aby referenti, kteří vyřizují žádosti o peněžitou pomoc, jako součást průběžného vzdělávání absolvovali školení v oblasti viktimologie a práce s oběťmi. To by jim pomohlo lépe komunikovat s oběťmi a předcházet

¹⁶ Zpráva o šetření je dostupná v evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12256>.

Tisková zpráva ze dne 16. listopadu 2023: „Zástupce ombudsmana chce zlepšit postavení obětí trestných činů žádajících o peněžitou pomoc od státu. S Ministerstvem spravedlnosti bude jednat o svých doporučeních“ je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/zastupce_ombudsmana_chce_zlepsit_postaveni_obeti_trestnych_cinu_zadajicich_o_penezitou_pomoc_od_statu- s_ministerstvem_spravedlnosti_bude_jednat_o_svych_doporucenich/.

Výběr ze zprávy o šetření – shrnutí a doporučení je dostupné zde https://www.ochrance.cz/aktualne/zastupce_ombudsmana_chce_zlepsit_postaveni_obeti_trestnych_cinu_zadajicich_o_penezitou_pomoc_od_statu- s_ministerstvem_spravedlnosti_bude_jednat_o_svych_doporucenich/priloha - shrnuti_a_doporuceni.pdf.

nechtěnému způsobení druhotné újmy obětem. Komunikace s oběťmi by měla být srozumitelná, jasná, adresná a procesně efektivní. To může zrychlit řízení, zlepšit orientaci obětí v něm a v neposlední řadě ujasnit skutečnosti rozhodné pro vydání rozhodnutí. Pokud z šetření OČTŘ plyne bez důvodných pochybností, že oběti byla způsobena újma v důsledku trestného činu, a přesto trestní řízení není ukončeno (např. není znám pachatel, není jasná kvalifikace), musí ministerstvo nárok posoudit samo, bez čekání na výsledek trestního řízení. Při existenci důvodných pochybností je třeba řízení přerušit. Při posuzování rozsahu omezení obvyklého způsobu života by ministerstvo mělo postupovat tak, že pečlivě prozkoumá veškerá omezení plynoucí z doložených lékařských zpráv i znaleckých posudků a ověří tvrzení oběti o způsobu znesnadnění obvyklého způsobu života. Rozliší důvody, které vedly k ukončení pracovní neschopnosti, a posoudí, jakou část z délky léčení lze považovat za omezení obvyklého způsobu života.

V úrovni legislativního doporučení ochránce upozorňuje, že by peněžitá pomoc měla být valorizována. Pro zrychlení a zjednodušení řízení navrhl jasně rozdělit peněžitou pomoc do dvou linií. Výplatu paušální částky navrhuje navázat na podání obžaloby, tak aby nebylo třeba vést další dokazování. Pro výplatu jiných částek, než je paušál, považuje za účelné ponechat současný důkazní standard. Dále ochránce navrhuje doplnit možnost podání žádosti o paušál pro oběti sexuálních deliktů a týrané děti bez nutnosti prokazování újmy. Za vhodné by považoval i navrácení možnosti požádat o peněžitou pomoc z důvodu pravomocně přiznané náhrady újmy, kterou dříve dovodily správní soudy a na základě podnětu ministerstva.

Ve zprávě ochránce ministerstvu navrhl 12 praktických změn, které by mohly vyřizování žádostí urychlit, sjednotit a jednání s úředníky učinit pro oběti vstřícnější a méně stresující. Zásadní je dle ochránce srozumitelná, přiměřená a citlivá komunikace v průběhu celého řízení.

B.4 Ministerstvo zdravotnictví po šetření ochránce vydalo metodický pokyn k pozastavení provozu nebo používání zdroje hluku (sp. zn. 30/2020/SZD)¹⁷

Zákon o ochraně veřejného zdraví umožňuje, aby krajské hygienické stanice („KHS“) udělily provozovateli zdroje hluku pokutu za překročení hlukového limitu. Kromě ní mu mohou uložit i nápravná opatření. Například se jedná o možnost dočasně pozastavit provoz nebo používání zdroje hluku kvůli ochraně veřejného zdraví.

Ochránce zjistil, že KHS nápravná opatření prakticky nevyužívají a nejsou dostatečně metodicky vedené Ministerstvem zdravotnictví. Ochránce proto požádal ministerstvo, aby vydalo pokyn, ve kterém by vysvětlilo, co a jak mohou KHS dělat. Ministerstvo vyhovělo jeho požadavku. Nad rámec nám přislíbilo, že KHS proškolí.

¹⁷ Zpráva o šetření obsahující doporučení k vydání metodiky je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11010>.

B.5 Bezproblémový odsouzený nemohl jít na pohřeb svého syna (sp. zn. 4644/2023/VOP)¹⁸

Věznice stěžovateli neumožnila účast na pohřbu vlastního syna. Je invalidní, vykonává trest za nenásilnou trestnou činnost a neměl žádné kázeňské tresty. Naopak ho věznice vždy hodnotila kladně. Sociální pracovník a vychovatel, který se stěžovatelem pracuje a zná ho zřejmě nejlépe, navrhovali vyhovět žádosti o přerušení výkonu trestu.

Podle ochránce měla věznice účast na pohřbu stěžovateli umožnit. Drtivá většina okolností, ke kterým věznice přihlíží, hrála v jeho prospěch a odůvodnila by kladné rozhodnutí o přerušení výkonu trestu. Ředitele věznice ochránce poučil, že nesmí rozhodovat o žádostech svévolně, ale musí zohlednit všechny okolnosti případu a jednotlivé zájmy.

Ředitel přislíbil, že v budoucnu bude u žádostí o přerušení výkonu trestu zohledňovat vše, včetně vzorného chování odsouzených.

B.6 Řízení bez řidičského oprávnění versus řízení bez platného řidičského průkazu (sp. zn. 5506/2023/VOP)

Stěžovatel je maďarský občan, který žije a pracuje v ČR. Je (byl) však držitelem ukrajinského řidičského průkazu, který si byl povinen vyměnit za tuzemský. To neudělal, což zjistila policie při silniční kontrole. Městský úřad přestupek posoudil jako řízení bez řidičského oprávnění a uložil roční zákaz řízení a pokutu 25.000 Kč (vše dolní hranice sazby). Příkaz byl doručen fikcí. Protože si stěžovatel nebyl rozhodnutí vědom, dál řídil a opět ho kontrolovala policie, která jej na zákaz řízení upozornila a nový přestupek oznámila úřadu. Stěžovatel se neúspěšně domáhal přezkumu vydaného příkazu a následně také obnovy řízení.

Protože přestupek stěžovatele neměl být posouzen jako řízení bez řidičského oprávnění, ale pouze řízení bez platného řidičského průkazu, což s sebou nese zásadně jiné sankce (mj. nehrozí zákaz řízení), zahájil ochránce šetření.

Ochránci se jen na základě výzvy k vyjádření k případu podařilo dosáhnout povolení obnovy řízení. Krajský úřad ochránce ujistil, že v novém řízení městský i krajský úřad budou postupovat s plnou akceptací závěrů, jež učinil Nejvyšší správní soud v rozhodnutí č. j. 10 As 130/2019-38 ze dne 13. 10. 2020. Nadto doporučení ochránce bude zobecněno v rámci metodické činnosti krajského úřadu ve vztahu k obecním úřadům obcí s rozšířenou působností v územním obvodu kraje.

¹⁸ Závěrečné stanovisko ze dne 2. listopadu 2023 je dostupné v Evidenci stanovisko ombudsmana, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/95541>.

B.7 Konference, kulaté stoly a školení

Datum	Název akce	Druh akce	Forma
4. října 2023	Právo na informace a ochrana osobních údajů	Seminář	Prezenční
16. října 2023	Poskytování zdravotní podpory dětem a žákům ve školách a školských zařízeních	Kulatý stůl	Prezenční
18. října 2023	Používání omezovacích prostředků na psychiatrii	Školení	Online
2. listopadu 2023	Právo na informace a ochrana osobních údajů	Seminář	Prezenční
9. a 10. listopadu 2023	Aktuální otázky uprchlického a cizineckého práva	Vědecký seminář	Hybridní
21. a 22. listopadu 2023	Seminář pro sociální pracovníky – Sociální práce s příchozími z Ukrajiny – Karlovy Vary, Plzeň	Školení	Prezenční
22. listopadu 2023	Dobrá praxe v zajišťování bydlení pro zranitelné skupiny	Workshop (NF)	Prezenční
28. listopadu 2023	Změny v místních poplatcích od roku 2024	Seminář	Online
29. listopadu 2023	Přístupnost a bezbariérové užívání staveb	Konference	Hybridní
30. listopadu 2023	Můj život, moje volba aneb Sebeurčení	Konference	Hybridní
1. prosince 2023	Změny v místních poplatcích od roku 2024	Seminář	Online
1. prosince 2023	Poznatky z návštěv školských zařízení pro děti s uloženou ochrannou výchovou	Kulatý stůl	Prezenční

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy

Ochránce ve čtvrtém čtvrtletí provedl 5 systematických návštěv zařízení. Konkrétně navštívil Zařízení sociální péče Choceň, Centrum pro děti a rodinu v Kamenici nad Lipou a Dětské centrum Plzeň. Ochránce také prověřil podmínky pacientů hospitalizovaných v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech a na Psychiatrickém oddělení Fakultní nemocnice Ostrava.

C.2 Zásadní pracovní setkání

Dne 11. 12. se zástupce ochránce setkal s pracovníky Ministerstva zdravotnictví a upozornil je na nevyhovující materiální podmínky na některých psychiatrických odděleních. Nezávažnější zjištění se týkala Dětské psychiatrické nemocnice v Lounech a příjmových oddělení Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Ministerstvo přislíbilo, že se na podmínky v těchto zařízeních zaměří.

C.3 Konference, kulaté stoly a školení

Ochránce zorganizoval další tři školení pro pracovníky pobytových zařízení sociálních služeb, kteří pečují o klientky s demencí. Školení byla určena pracovníkům z Ústeckého, Olomouckého a části Moravskoslezského kraje. Právničky odboru dohledu účastníkům představily zjištění a doporučení ochránce z aktuální série návštěv zařízení tohoto typu.

Ochránce na začátku prosince uspořádal kulatý stůl pro zástupce školských pobytových zařízení, Ministerstva školství, České školní inspekce, Nejvyššího státního zastupitelství, akademiky a neziskový sektor, kde prezentoval své poznatky ze systematických návštěv zařízení pro děti s ochrannou výchovou a pro děti s extrémními poruchami chování.

Právník odboru dohledu ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem proškolil zaměstnance školských pobytových zařízení v právech a povinnostech dětí a zaměstnanců zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a v právních aspektech práce s agresivním dítětem.

Činnost ochránce v oblasti ústavní a ochranné výchovy představily právničky odboru dohledu studentům Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Ochránce dále zorganizoval školení pro pracovníky psychiatrických zařízení. V online školení se právníci Kanceláře veřejného ochránce práv věnovali zjištěním ze systematických návštěv ohledně používání omezovacích prostředků.

Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky zorganizovalo školení pro policisty z několika krajských ředitelství, na kterém právníčky odboru dohledu policistům přiblížily činnost ochránce a průběh systematických návštěv v policejních celách. Spolu s policisty pak diskutovali o právech a povinnostech osob umístěných v policejních celách, o průběhu osobních prohlídek nebo materiálním vybavení cel.

Další dvě obdobné přednášky pak ochránce zorganizoval pro studenty Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově.

C.4 Mezinárodní vztahy

Právníci odboru dohledu se v listopadu virtuálně setkali s ukrajinskými kolegy z Národního preventivního mechanismu, kteří taktéž provádějí návštěvy zařízení, kde jsou lidé omezeni na svobodě. Výměna zkušeností navazující na toto úvodní jednání bude pokračovat i v roce 2024.

Na žádost Francie monitorovala právníčka odboru dohledu nucený návrat 27 cizinců albánské státní příslušnosti. Návratová operace byla organizována Francií za plné podpory Evropské pohraniční a pobřežní stráže (agentura Frontex).

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního orgánu pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Plně svéprávný klient může samostatně nakládat se svým účtem, ačkoliv má opatrovníka (sp. zn. 1970/2023/VOP)¹⁹

Pokud banka neumožní plně svéprávnému klientovi, který má zároveň jmenovaného opatrovníka (§ 469 zákona č. 89/2012 Sb.), aby sám nakládal se svým účtem, může se dopustit přímé diskriminace.

Stěžovatel je plně svéprávný, ale kvůli lehkému mentálnímu postižení mu soud jmenoval opatrovnici. Ta ho může zastupovat při nakládání s majetkem v hodnotě nad 20 000 Kč. Banka stěžovateli neumožnila zrušit stavební spoření a založit nové kvůli tomu, že naspořená částka přesahuje 20 000 Kč. Podle banky to mohla udělat jen opatrovnice. Stěžovatel tvrdil, že ze stejných důvodů nesměl nakládat ani se vkladní knížkou a běžným účtem, přestože chtěl vybrat nižší částku.

Banka se dopustila přímé diskriminace stěžovatele z důvodu zdravotního postižení. Sice sledovala legitimní cíle:

- zajištění povinnosti respektovat soudní rozhodnutí (snaha o to, aby měl stěžovatel náležitou pomoc opatrovnice)
- zajištění povinnosti obezřetnosti a ochrany zájmů klientů (snaha o to, aby byly peníze stěžovatele v bezpečí a nedošlo k jejich zneužití),

ale prostředky, které k tomu zvolila, ochránce nepovažoval za přiměřené a nezbytné. Ustanovení opatrovnice bez omezení svéprávnosti stěžovateli nebrání, aby se svým majetkem nakládal zcela samostatně. Pokud by to potřeboval, může využít podpory opatrovnice. Není to ale jeho povinnost.

¹⁹ Zpráva o zjištění diskriminace je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12338>.

Díky ochránci banka stěžovateli umožnila nakládat se všemi jeho bankovními účty. Dokonce jej pozvala k osobní schůzce, na které by měli společně projít současné nastavení služeb a případně provést změny podle jeho požadavků.

D.2 Doporučení – Nejčastější případy diskriminace na pracovišti a jak se jim vyhnout (sp. zn. 68/2021/DIS)²⁰

Na ochránce se obrací nejen rodiče, ale i další zaměstnanci, kteří se na pracovišti setkali s diskriminací. Oblast práce a zaměstnání patří pravidelně mezi oblasti, ve kterých lidé diskriminaci namítají vůbec nejčastěji. I proto se ochránce rozhodl vydat příručku určenou zaměstnavatelům, kteří se chtějí vyhnout tomu, aby se dopustili diskriminace. Příručka vychází hlavně z případů, které v minulosti řešil ochránce nebo české soudy. Příručka se věnuje otázkám od výběru nového zaměstnance až po skončení pracovního poměru. Pro snadné pochopení příručka obsahuje ilustrační příklady. Místo má také řešení situací zaměstnanců s postižením nebo rodičů.

Zaměstnavatelům ochránce například radím, aby:

- se vyvarovali znevýhodnění svých zaměstnanců na základě důvodů jako je například rasa, pohlaví, zdravotní postižení,
- při pracovním pohovoru nekladli dotazy ohledně soukromí uchazeček a uchazečů,
- poskytovali zaměstnancům mzdu podle složitosti práce, obtížnosti pracovních podmínek, pracovní výkonnosti či dosahovaných výsledků, nikoli však podle nezákonných kritérií,
- předcházeli šikaně na pracovišti a v tomto smyslu i proškolili zaměstnance a zaměstnankyně personálních útvarů,
- nenechali ovlivnit své rozhodnutí, kterým zaměstnancům nabídnou prodloužení pracovní smlouvy, nezákonnými kritérii.

Kromě obsáhlé příručky ochránce vydal 14 bodové doporučení pro zaměstnavatele, jak se vyhnout diskriminaci na pracovišti.²¹ To slouží především pro rychlý přehled a připomenutí nejzákladnějších pravidel, která by měl zaměstnavatel dodržovat, aby se nedopouštěl diskriminace.

²⁰ Doporučení je dostupné v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12506>.

²¹ Doporučení je dostupné v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12508>.

D.3 Výzkumy

Ochránce zmapoval činnost organizací, které pomáhají lidem v bytové nouzi k důstojnému bydlení²²

Na ochránce se opakovaně obracejí lidé, kteří se potýkají s diskriminací v přístupu k bydlení (například Romové, lidé s postižením nebo rodiče malých dětí). Ve výzkumu se ochránce zaměřil na činnost organizací, které jim pomáhají najít vhodné bydlení a také si ho udržet. Ochránce tyto organizace oslovil. Z jejich odpovědí zjistil, na jaké překážky narážejí při řešení bytové nouze a také našel příklady dobré praxe.

Ochránce např. zjistil, že:

- Organizacím se zpravidla daří zajistit lidem bydlení. Spíše však v bytech soukromých vlastníků, neboť proces přidělování obecních bytů je složitý. V některých obcích také chybí politická vůle podpořit činnost organizací.
- Vlastníky bytů motivuje, pokud mají díky podpoře organizací záruku pravidelného hrazení nájemného, slušného zacházení s bytem či úhrady případných škod. Také oceňují, když jim organizace pomohou s řešením sousedských sporů.
- Organizacím se osvědčuje zapojit do práce s lidmi v bytové nouzi pracovníky s podobnou zkušeností.
- Podle organizací je důležité důsledně oddělovat role správce nebo zprostředkovatele bytu a sociálního pracovníka. Předchází se tak střetu rolí, který může ohrozit vzájemnou důvěru.
- Hlavní překážku organizace spatřují v průtazích úřadu práce při vyřizování dávek. Postrádají také zákon o sociálním bydlení.

S výsledky výzkumu ochránce seznámí Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo práce a sociálních věcí, a také organizace pomáhající lidem v bytové nouzi. Ochránce věří, že se jimi inspirovaní při své další práci.

Poskytování zdravotní podpory žákům ve školách a školských zařízeních²³

Zákon i mezinárodní závazky vyžadují, aby školy zajišťovaly dětem přístupné vzdělávání bez ohledu na chronickou nemoc nebo postižení. Pokud má mít dítě pedagogickou podporu, je zajištěna pomocí podpůrných opatření. Není však úplně jasné, kdo a jak má žákům ve školách poskytnout případnou podporu ve zdravotní oblasti. Dlouhodobě se na ochránce obrací například rodiče dětí s cukrovkou, jejichž stav vyžaduje aplikaci inzulínu

²² Výzkumná zpráva sp. zn. 59/2022/DIS je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12430>.

²³ Výzkumná zpráva sp. zn. 59/2022/DIS je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12336>.

i v prostředí školy. Ochránce provedl výzkum, aby zjistil, jak školy postupují, když je třeba žákům během pobytu ve škole poskytovat zdravotní podporu.

Ochránce zajímal pohled vedení škol i rodičů. Mezi hlavní zjištění patří jasná nejednotnost a různý přístup k řešení souvisejících problémů školami. Poskytování zdravotní podpory žákům ve školách někdy bývá ošetřeno písemnou dohodou mezi školou a rodiči žáka, která má různý rozsah a podobu, ovšem současně valná většina učitelů i vedení škol se obává možných důsledků při nesprávně poskytnuté zdravotní podpoře. Ochránce zjistil, že někteří rodiče dětí s diabetes se ve školách setkávají s problémy kvůli poskytování zdravotní podpory jejich dětem. Současně platí, že neposkytování zdravotní podpory dětem ve školách s sebou nese negativní důsledky, jako omezení školní docházky nebo zvýšené nároky na zapojení rodičů.

V návaznosti na výzkumná zjištění ochránce resortům školství a zdravotnictví především doporučil, aby vymezily zdravotní podporu, kterou může poskytovat pedagog, a kterou nikoliv. Dále se ochránce domnívá, že je namístě zvážit vytvoření pozice pedagogicko-zdravotnického asistenta. Přijetí některých dalších opatření potom ochránce doporučil samotným školám a jejich vedení.

Výsledky výzkumu ochránce představil v rámci kulatého stolu. Nyní ochránce o zjištěných a doporučeních debatuje s ministerstvy, školami a podpůrnými spolky. Usiluje také o aktualizaci souvisejícího metodického sdělení ministerstev k poskytování zdravotních služeb ve školách a školských zařízeních.

Čtvrtá monitorovací zpráva k naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací²⁴

Ochránce zveřejnil závěrečnou čtvrtou monitorovací zprávu k naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací. Završil tím čtyři roky (2020 – 2023) trvající aktivitu, v rámci níž systematicky sledoval naplňování práva na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Monitorování bylo zaměřeno na tři vybrané oblasti, kterými jsou vzdělávání Romů, rovné odměňování žen a mužů a procesní otázky. V závěrečné zprávě ochránce shrnul závěry vyplývající z celého monitorovacího období a formuloval doporučení pro ministerstva a obce.

Mezi navržená doporučení náleží např.:

- založení pracovní skupiny, která vytvoří metodické materiály pro diagnostiku a překonávání sociálního znevýhodnění dětí a žáků,
- přijetí plánu desegregace a vhodné nastavení školských obvodů,
- předložení novely zákoníku práce, která stanoví, že právní jednání, kterým se zaměstnanci zaváží k mlčenlivosti o výši své mzdy, bude nicotné,

²⁴ Monitorovací zpráva k naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12504>.

- přijetí některých úprav procesních předpisů, které podpoří přístup obětí diskriminace ke spravedlnosti.

D.4 Zásadní pracovní setkání

Právníci Kanceláře veřejného ochránce práv se účastnili pracovní skupiny projektu Ministerstva práce a sociálních věcí Rovná odměna. V rámci účasti v pracovní skupině řešili právní otázky, které se s kontrolami rovného odměňování pojí, a spolupracovali na přípravě metodiky pro kontroly rovného odměňování pro orgány inspekce práce.

Na jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů se právnička Kanceláře veřejného ochránce práv zapojila do diskuze o některých problematických aspektech aktuálně projednávané legislativy a otázky transpozice evropských směrnic souvisejících s rovností žen a mužů. Rada také jednala o nedostatečných personálních a finančních kapacitách Českého statistického úřadu, pro které od roku 2024 již nebude zajištěno vydávání statistické ročenky Zaostrěno na ženy a muže. Sekretariát Rady informoval o průběhu aktualizace Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030.

Výbor pro sociální politiku, rodinu a péči, jehož jednání se pravidelně účastní právnička Kanceláře veřejného ochránce práv, se zabýval současnými aktivitami Ministerstva práce a sociálních věcí v oblasti rodinné politiky, zejména zajištěním kapacit péče o předškolní děti a podpory dětských skupin. Výbor také jednal o problematice zdanění benefitu firemních školek a dětských skupin od ledna 2024 v rámci tzv. konsolidačního balíčku.

Právník Kanceláře veřejného ochránce práv se zúčastnil setkání pořádaného zmocněnkyní vlády pro lidská práva, které bylo zaměřené na sport dětí, vytváření bezpečného prostředí v rámci sportovních organizací a ochranu před šikanou a sexuálním obtěžováním. Dalšími účastníky byli představitelé sportovních svazů a spolků, MŠMT, NSA a dalších organizací.

Na jednání senátní pracovní skupiny zaměřené na téma poskytování zdravotní podpory ve školách za účasti právničky Kanceláře veřejného ochránce práv pokročily diskuse o podobě změněné metodiky („Společného sdělení MŠMT a MZ k poskytování zdravotních služeb ve školách a školských zařízeních“). Členové pracovní skupiny se shodli na tom, že metodika by neměla školám, případně učitelům způsobovat obavy, pokud budou poskytovat dětem zdravotní podporu.

Právnička odboru rovného zacházení Kanceláře veřejného ochránce práv se zúčastnila jednání pracovní skupiny MŠMT, která se věnovala výzvě v rámci operačního programu Jan Amos Komenský. Cílem výzvy má být přispění k eliminaci segregace ve vzdělávání.

Organizace Spoluškola, z. s. zabývající se podporou dětí se znevýhodněním ve vzdělávání, ustavila v uplynulém roce expertní skupinu, která se v rámci pravidelných online pracovních setkání zabývá problematikou přijímání k základnímu vzdělávání. Cílem je upozornit na problematické aspekty celého procesu a případně navrhnout konkrétní kroky (včetně legislativních) ke zlepšení stavu. Členy skupiny jsou zástupci nevládního sektoru, ministerstev (MŠMT, MPSV, MMR, MSp), Úřadu vlády, České školní inspekce i Kanceláře veřejného ochránce práv.

D.5 Osvěta

Právníci odboru rovného zacházení Kanceláře veřejného ochránce práv pokračovali ve výuce kurzu Klinika antidiskriminačního práva, v rámci něhož představují základy antidiskriminačního práva studujícím Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

Právničky Kanceláře veřejného ochránce práv se zapojily do výuky semináře v rámci předmětu Ochrana lidských práv v teorii a praxi vyučovaného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Studující si díky případovým studiím vyzkoušeli, jaké je zastupovat žalobce nebo žalovaného v diskriminačním sporu.

Právnička Kanceláře veřejného ochránce práv vystoupila na konferenci Středočeského kraje k tématu sociálního vyloučení. Představila hlavní závěry týkající se diskriminace v bydlení včetně konkrétních případů řešených ochráncem a připomněla jeho doporučení obcím, jak předcházet diskriminaci při přidělování obecních bytů.

Na konferenci pro seniory konané v rámci projektu Senior Pas právnička Kanceláře veřejného ochránce práv informovala, jak může ochránce pomoci v případech diskriminace kvůli vyššímu věku.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

K tématu poskytování zdravotní podpory ve školách ochránce uspořádal kulatý stůl, kde právníci a pracovníci výzkumného úseku Kanceláře veřejného ochránce práv prezentovali výzkumná zjištění k tomuto tématu. O zjištěních diskutovali s místopředsedou zdravotnického výboru Senátu, zástupci ministerstev školství a zdravotnictví, České školní inspekce i organizací, které pomáhají dětem s cukrovkou nebo epilepsií. Poskytování zdravotních služeb nebo podpory se ale týká například i školáků, kteří musí pravidelně brát léky.

Vydání výzkumu dobré praxe při zajišťování důstojného bydlení pro lidi ze zranitelných skupin ochránce doprovodil kulatým stolem. Mezi účastníky byli zejména zástupci neziskových organizací, které se věnují bytové nouzi, ale také zástupci ministerstev.

Společně s českou kanceláří Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky právníci Kanceláře veřejného ochránce práv připravili pro odborníky sérii školení, která se týkala dočasné ochrany, humanitární dávky, ubytování, školství, zaměstnávání a diskriminace.

Právničky odboru rovného zacházení se zapojily do několikadenního školení, které organizovala International Organization for Migration (IOM) spolu s Ministerstvem vnitra a Policejním prezidiem ČR pro policisty pracující jako styční důstojníci pro menšiny. Ve svém bloku věnovaném diskriminaci právničky představily základy související právní úpravy i působení ochránce v této oblasti. Účastníci si také mohli teoretické znalosti ověřit při řešení praktických diskriminačních případů.

D.7 Mezinárodní spolupráce

Vedoucí odboru rovného zacházení se setkala se zástupci amerického velvyslanectví v ČR. Jako každý rok hovořili o právu na rovné zacházení a diskriminaci za uplynulý rok pro účely

zpracování Zprávy o stavu lidských práv v ČR za rok 2023, kterou Ministerstvo zahraničních věcí USA každoročně předkládá spolu s dalšími zprávami americkému kongresu.

Členové odboru rovného zacházení se zapojili do různých aktivit sítě orgánů pro rovné zacházení Equinet. Konkrétně na výročním zasedání²⁵ se vedoucí odboru zapojila do volby nových členů správní rady organizace Equinet, která je složena ze zástupců orgánů rovného zacházení z členských států. Kromě toho se zapojila do hlasování o přijetí ukrajinské parlamentní komise pro lidská práva. Výroční zasedání bylo spojeno s konferencí, která se věnovala vymahatelnosti antidiskriminačního práva. Toto téma rezonuje s tématem nastavení minimálního standardu pro pravomoci orgánů pro rovné zacházení, kterému se věnují návrhy evropských směrnic.²⁶ Tématu standardů se týkala i konference a seminář, které v prosinci hostil německý orgán pro rovné zacházení.

V rámci jednotlivých pracovních skupin byli právníci odboru rovného zacházení zapojeni do následujících aktivit. Členky pracovní skupiny Equinetu zaměřené na rovnost žen a mužů, v níž má odbor rovného zacházení rovněž své zastoupení, informovaly o stavu transpozice směrnice o sladování a směrnice o transparentnosti v odměňování v jednotlivých zemích EU. Zástupci Evropské komise skupinu informovali o vývoji aktuálně projednávaných směrnic. Závěrečná část jednání byla věnována diskusi a plánování agendy a aktivit pracovní skupiny na příští rok.

Pracovní skupina zaměřená na antidiskriminační právo v praxi se zaměřila na koncept zranitelnosti v činnosti orgánů pro rovné zacházení a tvorbu plánu činnosti na rok 2024. Dále pracovní skupina spustila aktivitu spočívající v monitoringu diskriminačních případů projednávaných před ESLP.

²⁵ Equinet Annual General Meeting

²⁶ Více informací je dostupných na stránkách Evropské komise. European Commission. Equality Package: Commission proposes to strengthen equality bodies to fight discrimination. Online. 7. 12. 2022. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7507.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Zasedání poradního orgánu

Poradní orgán se v uplynulém období sešel jednou. Na listopadovém zasedání se zabýval tématem přístupnosti veřejných budov a služeb (článek 9 Úmluvy). Členové poradního orgánu diskutovali zejména o tom, že ani nové stavby určené pro užívání veřejností mnohdy nespĺňují právní požadavky na jejich bezbariérové užívání a do tvorby nových stavebních předpisů musí být mimo odborníků zabývajících se bezbariérovým užíváním staveb zapojeni i samotní lidé s postižením.²⁷

E.2 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením

Prohlášení o spolupráci při naplňování závazků plynoucích z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Zástupce veřejného ochránce práv, spolu s ministrem práce a sociálních věcí a předsedkyní Jednoty pro deinstitucionalizaci, z.s. podepsali v listopadu společné prohlášení o spolupráci. Cílem spolupráce je maximální podpora procesu deinstitucionalizace sociálních služeb, rozvoj komunitních služeb, tak aby lidé s postižením měli možnost žít v maximální míře samostatný a nezávislý život s odpovídající podporou státu.²⁸

E.3 Konference, kulaté stoly a školení

Konference k deinstitucionalizaci za aktivní účasti sebeobhájců

Ve spolupráci s Centrem podpory transformace proběhla 30. 11. 2023 v sídle veřejného ochránce práv konference „Můj život, moje volba aneb sebeurčení“, která se zabývala deinstitucionalizací a zapojením lidí s postižením do plánování podoby systému sociálních služeb. Zástupci akademické sféry i profesionálové z řad sociálních pracovníků představili, co je sebeobhajování. Právničky kanceláře ochránce představily předběžné výsledky výzkumu k deinstitucionalizaci. Ty naznačují, že zapojení lidí s postižením do tvorby strategických dokumentů státu a krajů k deinstitucionalizaci není dostačující. Zároveň strategické dokumenty deinstitucionalizace nespĺňují všechna kritéria předpokládaná Úmluvou o právech lidí se zdravotním postižením.

Na konferenci také představili zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí plánované aktivity státu v oblasti transformace sociálních služeb. Konference se aktivně účastnili sebeobhájci s intelektovým znevýhodněním. V každém bloku se podělili o své zkušenosti a navrhli, co je třeba změnit. Ocenili, jaké možnosti jim přináší sebeobhajování. Sdíleli svůj

²⁷ Podrobně též tisková zpráva ze dne 13. listopadu 2023, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/poradni_organ_ombudsmana_pro_oblast_lidi_s_postizenim_se_dnes_venu_je_pristupnosti_veřejnych_budov_i_sluzeb/.

²⁸ Viz <https://www.facebook.com/photo/?fbid=654753063506634&set=pcb.654755016839772>.

pohled na život v ústavu, a jaké výhody jim přineslo přestěhování do komunitní služby nebo vlastního bydlení. Sebeobhájci byli také mezi hosty konference a na půdě Kanceláře ombudsmana se tak mohly již po několikáté v roce 2023 propojit jejich jednotlivé místní skupiny a navázat vzájemnou spolupráci.

Přístupnost a bezbariérové užívání staveb

V listopadu uspořádal ochránce konferenci k problematice přístupnosti a bezbariérového užívání staveb a to nejen lidmi s postižením. V rámci konference ochránce představil dva výzkumy. První z nich se zaměřil na analýzu posuzování bezbariérovosti ve stavebním právu. Druhým výzkumem zmapoval ochránce uživatelskou přístupnost vybraných veřejných budov v krajských městech.

Zástupci ministerstva pro místní rozvoj představili na konferenci připravované prováděcí předpisy ke stavebnímu zákonu, které definují požadavky na přístupnost. Lidé s postižením naopak poukázali na to, na jaké bariéry naráží v každodenním životě. Na konferenci rovněž vystoupili zástupci akademické obce, odborných společností a neziskového sektoru.

Z konference byl pořízen záznam, který je rovněž tlumočen do českého znakového jazyka a je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv.²⁹

Ochrana lidí s postižením před diskriminací v zaměstnání

Právník odboru ochrany práv osob s postižením se zúčastnil vzdělávací akce pořádané Evropskou akademií práva v Miláně. Seminář byl určen zejména pro advokáty, úředníky a pracovníky neziskových organizací ze všech zemí EU. Právník přednesl poznatky o ochraně práv lidí s postižením dle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a příslušných směrnic EU. Zaměřil se zejména na případy lidí s postižením, které v minulosti řešil Soudní dvůr Evropské unie v oblasti práce a zaměstnání (s důrazem na přijímání přiměřených opatření). O tom, jak jsou přiměřená opatření důležitá pro začlenění lidí s postižením na trh práce, právník přednášel také na konferenci Pracovní právo 2023, kterou pořádala Česká společnost pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení.

Školy bez bariér

Na konferenci, kterou pořádala Pražská organizace vozíčkářů, právník odboru ochrany práv osob s postižením vysvětlil, proč by měl stát soustavně mapovat přístupnost škol a školských zařízení. Představil praktické případy, kterými se ochránce či Evropský soud pro lidská práva v souvislosti s přístupností zabýval, a též výsledky pracovní skupiny (dotazníkové šetření pro školy).

E.4 Návštěvy zařízení

V posledním čtvrtletí roku 2023 ochránce zrealizoval jednu monitorovací návštěvu domova pro osoby se zdravotním postižením a zahájil sérii návštěv dětských domovů pro děti do 3 let věku (tzv. „kojeneckých ústavů). Na podzim proběhly dvě návštěvy těchto zařízení

²⁹ Viz https://www.ochrance.cz/dokument/pristupnost_a_bezbarierove_uzivani_staveb/.

a série bude pokračovat i v roce 2024. Zprávy ze všech návštěv budou dohledatelné v Evidenci stanovisek ombudsmana (ESO).³⁰

Brno 24. ledna 2023

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(elektronicky podepsáno)

³⁰ Evidence stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.